Atribucijski stilovi u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima

Svalina, Nikolina

Undergraduate thesis / Završni rad

2014

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:142:105996

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-03-28**

FILOZOFSKI FAKULTET
SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

Repository / Repozitorij:

FFOS-repository - Repository of the Faculty of Humanities and Social Sciences Osijek

zir.nsk.hr

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

dabar
DIGITALNI AKADEMSKI ARHIVI I REPOZITORIJI

Sveučilište J.J. Strossmayera u Osijeku

Filozofski fakultet

Preddiplomski studij psihologije

Nikolina Svalina

Atribucijski stilovi u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima

Završni rad

Mentor: doc. dr. sc. Daniela Šincek

Osijek, 2014.

Sadržaj:

1. Uvod 1
2. Atribucijski pristup 1
2.1. Primjena atribucijskog pristupa 3
2.2 Bračni odnosi 3
3. Atribucije i bračni odnosi 4
3.1. Atribucije i zadovoljstvo brakom 6
3.2. Atribucije i ponašanje 8
3.3. Atribucije i kvaliteta braka 10
4. Atribucijski stilovi u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima 11
4.1. Istraživanja atribucijskog stila 12
4.2. Primjena atribucijskog stila u bračnoj terapiji 14
5. Zaključak 15
Literatura 17

Atribucijski stilovi u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima

Sažetak

Atribucijski pristup konceptualni je okvir unutar socijalne psihologije koji se bavi laičkim ili zadravorazumskim objašnjenjima ponašanja. Iako su u svojim začecima istraživanja atribucijskoga pristupa bila isključivo bazična, s vremenom se pažnja počela usmjeravati na primjenu atribucijskoga pristupa u rješavanju brojnih problema, među kojima su bili i bračni problemi. U današnjem društvu bračni su problemi doživjeli razmjere epidemije, te su toliko rasprostranjeni da zbog njih čak polovica do dvije trećine brakova rezultira razvodom. Kako bi se razumjeli procesi u podlozi razvoja bračnih problema koji u krajnjim slučajevima dovode do razvoda, istraživanja su se počela usmjeravati na atribucije koje donose bračni parovi te na utjecaj koji one imaju na brak. Durtschi i suradnici (2011) atribucije definiraju kao objašnjenja koja supružnici rade za ponašanje njihovih partnera, a proučavan je njihov utjecaj na zadovoljstvo brakom, ponašanje u braku te kvalitetu braka. Istraživanja su pokazala kako atribucije, pogotovo one maladaptivne, negativno utječu na zadovoljstvo, ponašanje i kvalitetu braka. Dosljedno donošenje atribucija u različito vrijeme i različitim situacijama naziva se atribucijski stil. Istraživanja atribucija tek su se nedavno počela usmjeravati na istraživanja atribucijskoga stila. Rezultati dobiveni takvim istraživanjima otkrili su kako je atribucijski stil karakteristika onih parova koji su ili izrazito zadovoljni ili izrazito nezadovoljni brakom, pri čemu kod parova nezadovoljnih brakom on ima štetno djelovanje, dok kod parova zadovoljnih brakom ima zaštitnu funkciju. Upravo zbog toga, atribucijski se stil, kao i atribucije, koriste u bračnoj terapiji kako bi se supružnike naučilo njihovom utjecaju i mogućnostima njihove promjene.

Ključne riječi: *atribucijski pristup, brak, atribucije, atribucijski stil,*

1. Uvod

Intimne veze, navodi Fletcher (2002) kroz povijest su bile proučavane u okvirima raznih znanstvenih disciplina poput sociologije, antropologije, biologije i psihologije, pri čemu je središnje mjesto u njihovom proučavanju zauzela posebna grana psihologije- socijalna psihologija. Područja proučavanja intimnih veza unutar socijalne psihologije mijenjala su se kroz desetljeća, a osamdesetih godina 20. stoljeća, navodi Fletcher (2002), pažnja istraživača počela se usmjeravati na proučavanja razvoja, održavanja i prekida romantičnih, posebno bračnih veza. Veliku ulogu u istraživanju bračnih veza, navode Hewstone i Stroebe (2001), imao je atribucijski pristup iz čijeg su temelja iznikla broja istraživanja atribucija u bračnim odnosima, a posljednjih nekoliko desetljeća takva su se istraživanja usmjerila i na atribucijske stilove supružnika. Zadatak je ovog rada baciti svjetlo na rezultate nekih od važnijih istraživanja atribucija i atribucijskih stilova, kako bi se naglasila njihova razlika kod supružnika u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima. Rad će započeti opisom atribucijskog pristupa, te njegove primjene s naglaskom na bračnim odnosima kako bi se čitatelje uputilo u samu teoriju i njezino napredovanje prema primjeni. Zatim će se nastaviti s detaljnim opisima atribucija i važnijim istraživanjima u tom području, jer je razumijevanje samih atribucija i njihova utjecaja na bračne odnose, neophodnu u razumijevanju atribucijskoga stila. Dalje će biti obrazloženi atribucijski stil, neka od istraživanja koja su doprinijela njegovom razumijevanju te njegova primjena u bračnoj terapiji. Na samom kraju rada, biti će iznesen kratki zaključak u kojem će se kratko podcrtati sve razlike u atribucija i atribucijskim stilovima kod parova u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima.

2. Atribucijski pristup

Mogli bismo pretpostaviti da prilikom prvog susreta s nekom osobom nećemo moći previše zaključiti o njezinim karakteristikama. Ipak, ljudi na temelju izgleda, verbalne i neverbalne komunikacije, te raznih situacijskih okolnosti procjenjuju karakteristike osobe koju su tek upoznali. Praznine u takvim procjenama nadopunjuju vlastitim kognitivnim shemama pomoću kojih stvaraju prve dojmove o osobama koje procjenjuju. Cijeli taj proces zahtjeva određeni kognitivni napor, stoga je razočaravajuća činjenica da unatoč tomu, procjene koje donosimo mogu biti u potpunosti krive, i to ne samo za osobe koje prvi puta upoznajemo, već i za nama bliske osobe. Razlog tomu je taj da informacije dobivene ovakvim procjenama ne mogu nepogrešivo pokazati što određena osoba misli ili kako se osjeća. Upravo zbog toga ljudi nastoje poći dalje od danih informacija te, navode Aronson, Wilson i Akert (2005), zaključiti iz onoga što opažaju kakve su te osobe doista i što ih je potaknulo da se ponašaju onako kako se ponašaju.

Odgovorima na ova pitanja bavi se atribucijski pristup ili teorija. Atribucijski pristup konceptualni je okvir unutar socijalne psihologije koji se bavi laičkim ili zadravorazumskim objašnjenjima ponašanja (Hewstone i Stroebe, 2001). Ocem atribucijskog pristupa socijalni psiholozi smatraju Fritza Heidera, koji je proučavao, takozvanu, "naivnu"[1] psihologiju. Heider (1958, prema Aronson i suradnici, 2005) je smatrao da se ljudi ponašaju kao znanstvenici-amateri, odnosno da pokušavajući razumjeti ponašanje drugih ljudi sastavljaju djeliće informacija dok ne dođu do razumnog objašnjenja ili uzroka. Prilikom tog procesa ljudi mogu pripisati neko ponašanje unutarnjim ili vanjskim uzrocima. Unutarnja atribucija zaključak je da se osoba ponaša na određeni način zbog nečeg u vezi te osobe, kao što su njezini stavovi, karakter ili osobine ličnosti, dok je vanjska atribucija zaključak da se osoba ponaša na određeni način zbog nečeg vezanog za situaciju u kojoj se nalazi, uz pretpostavku da bi većina ljudi reagirala na isti način u takvoj situaciji. Heider (1958, prema Aronson i suradnici, 2005) je uočio kako ljudi preferiraju unutarnje atribucije nad vanjskima. Potaknut željom za razumijevanjem zašto se ljudi odlučuju baš za donošenjem unutarnje ili vanjske atribucije, Harold Kelley (1967, 1971, 1972, 1973, prema Aronson i suradnici, 2005) razvio je model kovarijacije. Prema njemu ljudi prilikom donošenja atribucija o tome što je uzrokovalo ponašanje neke osobe, uočavaju obrasce između prisustva i odsustva mogućih uzroka tog ponašanja, kao i obrasce javljanja, odnosno ne javljanja istog ponašanja kako bi otkrili postoji li kovariranje u ponašanju. Kada ljudi otkriju kovariranje u ponašanju drugih, tada mogu zaključiti o uzroku toga ponašanja. Tu kovarijaciju traže uspoređujući tri važna oblika informacija: suglasnost, različitost i dosljednost. Suglasnost je informacija koja omogućava zaključivanje o ponašanju ljudi prema istom podražaju, a različitost informacija koja omogućava zaključivanje o ponašanju ljudi prema različitim podražajima. Dosljednost se, pak, odnosi na informaciju o učestalosti ponašanja neke osobe na jednaki podražaj tijekom vremena. Kombiniranjem ovih informacija u dva obrasca, ljudi donose jasnu atribuciju; ukoliko su suglasnost i različitost postupka mali, a dosljednost velika ta će atribucija najvjerojatnije biti unutarnja, a ukoliko su sve tri informacije, suglasnost različitost i dosljednost, velike najvjerojatnije će biti vanjska. Suvremena istraživanja potvrdila su Kelleyjev model, no uz nekoliko preinaka. Među njima su bile smanjenje utjecaja informacije suglasnosti i veći naglasak na informacijama dosljednosti i različitosti, te uzimanje u obzir nedostatak relevantnih informacija prilikom kojeg se svejedno nastavlja atribucijski proces. Heiderova teorija i Kelleyev model samo su neke od ključnih teorija unutar atribucijskoga pristupa. Njihova važnost vidi se u tome što su potaknule brojna istraživanja koja su ih potvrdila

[1] Heider je psihologiju kojom se bavio sam prozvao "naivnom" ili "zdravorazumskom"

ili opovrgnula, te samim time doprinijela teorijskom razvoju atribucijskoga pristupa, ali i razvoju njegove primjene. Iako su u svojim začecima, istraživanja atribucijskoga pristupa bila isključivo bazična, s vremenom se pažnja počela usmjeravati na primjenu atribucijskoga pristupa u rješavanju brojnih problema.

2.1. Primjena atribucijskog pristupa

Weiner je (1995, prema Hewstone i Stroebe, 2001) smatrao atribucijski pristup izrazito otvorenim za praktičnu upotrebu jer su se mnogi pioniri u području atribucijskog pristupa posvetili razvoju teorije i njezinoj primjeni, da su počeli provoditi bazična istraživanja i samih primijenjenih modela. Upravo je to bio jedan od razloga zbog kojeg se, s vremenom, prešlo na istraživanje primijenjenih problema u atribucijskom pristupu, što je pak dovelo do jednog od najvećih napredaka u socijalnoj psihologiji. Primjena atribucijskog pristupa je široka i mnogi su problemi, navode Hewstone i Stroebe (2001), analizirani iz njegove perspektive. Ipak, kao glavna područja na kojima se atribucijski pristup primjenjuje navode se motivacija, klinička psihologija i intimne veze. Proučavanja intimnih veza kao specifične domene nemaju dugu povijest, a primjena atribucijskog pristupa na istraživanja intimnih veza većim je dijelom usredotočena na istraživanje parova u bračnim odnosima- posebno onih koji se suočavaju sa raznim bračnim teškoćama. Upravo su atribucije, navode Bradbury i Fincham (1992), jedna od središnjih tema različitih istraživanja na području intimnih veza, posebice bračnih veza, kao i njihova povezanost sa kvalitetom braka te njegovom uspješnošću. Nedavno se velika pažnja počela usmjeravati i na atribucijske stilove supružnika, kao posljedicu globalnog korištenja atribucija, no razumijevanje uloge i utjecaja atribucijskih stilova u bračnim odnosima najprije zahtjeva razumijevanje samog braka, atribucija i njihova utjecaja na bračne odnose.

2.2 Bračni odnosi

Brak je zakonom uređena životna zajednica žene i muškarca. Osobe koje sklapaju brak često imaju slično podrijetlo, kulturu, financijsko stanje, pa čak i osobine ličnosti, no sve to ipak ne jamči uspješnost i opstanak braka. Bračne veze izvor su zadovoljenja mnogih ljudskih potreba, ali isto tako mogu biti izvor brojnih teškoća i, kako emocionalnih tako i tjelesnih, povreda. U današnjem društvu bračne su teškoće doživjele razmjere epidemije, te su toliko rasprostranjene da zbog njih čak polovica do dvije trećine brakova rezultira razvodom (Kreider i Fields, 2001). Samo u Hrvatskoj broj razvedenih brakova na 1000 stanovnika 2012. godine, prema podacima iz Hrvatskog zavoda za statistiku, iznosio je 1,3 a iz godine u godinu broj razvoda sve se više povećava ne samo u Hrvatskoj, već i u većini zemalja diljem svijeta. S obzirom da bračni problemi i sam razvod imaju duboke i štetne posljedice za psihičku, fizičku i emocionalnu

dobrobit supružnika, sve veći broj istraživanja kao cilj postavlja si pronalaženje uzroka tih problema i načina za njihovo rješavanje. Jedan od prvih koraka usmjeren prema tom cilju otkrivanje je onih faktora koji čine razliku između supružnika u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima. Uspješan bračni odnos možemo definirati kao onaj u kojemu su zadovoljene potrebe oba supružnika, a karakteriziraju ga visoka kvaliteta braka i zadovoljstvo bračnim odnosom. Suprotan tomu je neuspješan bračni odnos koji može, ali i ne mora, dovesti do razvoda, no koji svakako utječe na dobrobit supružnika. Fokus istraživanja koja su usmjerena na ovo područje u bračnoj literaturi, navode Bradbury i Fincham (1992), mijenjao se tijekom godina, a posljednjih se nekoliko desetljeća premjestio na razumijevanje kvalitete braka u terminima atribucija koje supružnici rade za događaje u braku. Upravo se sustavno proučavanje atribucija, dalje navode Bradbury i Fincham (1992), smatra obećavajućim za obogaćivanje prevladavajućih spoznaja o braku. Dakako, same atribucije nisu jedini faktor koji utječe na kvalitetu i uspješnost bračne veze, no istraživanja načina na koji one djeluju pruža uvid u procese od izuzetne važnosti za održavanje ili pak prekid bračnog odnosa.

3. Atribucije i bračni odnosi

U radovima usmjerenim na razumijevanje bračnih odnosa, navode Durtschi, Fincham, Cui, Lorenz i Conger (2011), atribucije se definiraju kao objašnjenja koja supružnici daju za ponašanje njihovih partnera. U suvremenoj se socijalnoj psihologiji atribucijske teorije i pristupi, navodi Doherty (1982), uglavnom bave procesima pomoću kojih osobe rade kauzalne zaključke o ključnim događajima u njihovim životima. Prva istraživanja atribucija većim su se dijelom bavila kauzalnim atribucijama, no kauzalne atribucije nisu jedini tip atribucija koje osobe mogu donijeti. Uz kauzalne, u bračnoj literaturi razlikuju se atribucije odgovornosti i atribucije krivnje. Često se u istraživanjima atribucija premalo naglaska stavlja upravo na tip atribucija koje se istražuju, što uzrokuje nekonzistentnost rezultata u sličnim istraživanjima. Najčešće istraživane, kauzalne atribucije se, navode Bradbury i Fincham (1990), odnose na one faktore koji izazivaju događaj. Drugim riječima, kauzalne atribucije, navode Hewstone i Stroebe (2001), odnose se na proces zaključivanja kojim promatrači neki efekt pripisuju jednom ili više uzroka. Bradbury i Fincham (1990) atribucije odgovornosti definiraju kao prosudbe odgovornosti pojedinca za neki događaj, a atribucije krivnje kao prosudbe o podložnosti pojedinca, umiješanog u događaj, osudi ili kazni. Shultz i Schleiffer (1983, prema Fincham i Bradbury, 1992) pretpostavili su kako se ove tri atribucije odvijaju određenim redoslijedom prema kojemu donošenje atribucije krivnje pretpostavlja prethodno donošenje atribucije odgovornosti, koje pak pretpostavlja prethodno donošenje kauzalne atribucije. Ovaj redoslijed odvijanja atribucija, poznatiji pod nazivom model

podrazumijevanja ili pretpostavljanja, pokazao se točnim te je ukazao na povezanost ova tri tipa atribucija. Unatoč toj povezanosti, tipove atribucija svakako je potrebno razlikovati. Razlika između atribucija odgovornosti i krivnje često je tek suptilna, no Shaver (1985, prema Bradbury i Fincham 1990) kao bitnu razliku navodi činjenicu da je atribucija odgovornosti prosudba napravljena prije nego je dan razlog za određeno ponašanje, dok je atribucija krivnje prosudba napravljena nakon što je razlog za određeno ponašanje dan i evaluiran. Osim toga, Bradbury i Fincham (1990) navode kako je atribucija krivnje primarno evaluativna prosudba koja uključuje krivnju, kao i odgovornost za događaj. Dakako, najvažnija razlika između atribucija odgovornosti i krivnje, kao i njihova razlika od kauzalnih atribucija, trebala bi se očitovati u dimenzijama koje su u podlozi ovih konstrukta. Fincham i Bradbury (1992) sastavili su upitnik za procjenu atribucija u vezi[2] u kojemu su uključili određene dimenzije za svaki od ova tri tipa atribucija. Tako kao dimenzije kauzalnih atribucija uključili lokus, stabilnost i globalnost. Lokus su, Fincham i Bradbury (1992) definirali kao mjeru u kojoj uzrok događaja počiva u partneru (internalno nasuprot eksternalno), stabilnost kao mjeru u kojoj je vjerojatno da će se uzrok događaja promijeniti (stabilno nasuprot nestabilno), a globalnost kao mjeru u kojoj uzrok događaja utječe na druga područja braka (globalno nasuprot specifično). Kao dimenzije atribucije odgovornosti uključili su namjernost čina (namjerno nasuprot nenamjerno), motivaciju osobe kojoj atribuiraju događaj (sebično motivirano nasuprot nesebično motivirano) i je li čin bio opravdan olakotnim okolnostima (opravdano nasuprot neopravdano). Naposljetku, kao dimenzije atribucije krivnje uključili su stupanj u kojem je partnerovo ponašanje prijekorno (prijekorno nasuprot pohvalno), stupanj u kojem je partner kriv za ponašanje (kriv nasuprot nije kriv) i stupanj u kojem se partner nije trebao ponašati na način na koji se ponašao (nepotrebno nasuprot potrebno). Unatoč tomu, razlika u dimenzijama koje se nalaze u podlozi atribucija odgovornosti i krivnje je vrlo mala, budući da, navode Bradbury i Fincham (1990), obje prosudbe, i odgovornosti i krivnje počivaju na stupnju u kojem je ponašanje supružnika doživljeno kao a) namjerno prije nego nenamjerno; b) negativno, sebično i štetno motivirano prije nego pozitivno, nesebično i neškodljivo motivirano; c) dobrovoljno, doneseno slobodnom voljom, te u odsutnosti vanjske prisile prije nego nehotično, doneseno bez slobodne volje, te uz prisutnost vanjske prisile; d) s predviđanjem i sviješću o posljedicama ponašanja, prije nego bez takvog predviđanja i svijesti; e) s razumijevanjem pogrešnosti takvog ponašanja, prije nego nerazumijevanjem; i f) s kapacitetom da se moglo učiniti nešto suprotno, prije nego bez takvog kapaciteta. Bitno je spomenuti da i sami supružnici prilikom donošenja atribucija često ne razlikuju atribucije

[2] Relationship Attribution Measure, skraćeno RAM

odgovornosti od atribucija krivnje. Upravo se zbog toga rade brojna istraživanja kojima razlika između dimenzija atribucija odgovornosti i atribucija krivnje naglašava i produbljuje. Osim tipova atribucija i njihovih dimenzija, prilikom istraživanja atribucija pažnja je istraživača usmjerena na pojavu atribucija, odnosno količinu atribucija koje osoba donosi, kao i na prirodu atribucija, odnosno svojstva atribucija uzduž seta dimenzija (Bradbury, Fincham, 1990). Uz nekoliko iznimaka, naglasak je u radovima usmjerenim na razumijevanje bračnih odnosa stavljen upravo na prirodu atribucija, koja se istražuje, navode Bradbury i Fincham (1990), tako da se supružnicima prezentira realan ili hipotetski bračni događaj te ih se zamoli da procjene uzrok događaja, partnerovu odgovornost ili krivnju za pozitivan ili negativan događaj uzduž određenog broja atribucijskih dimenzija. Sve navedeno govori u prilog kompleksnosti istraživanja koja se bave atribucijama, atribucijskim stilovima i njihovom povezanošću s kvalitetom, uspješnošću i zadovoljstvom u bračnim odnosima. Ipak, takva su istraživanja i više nego potrebna za razumijevanje intimnih, posebice bračnih odnosa.

3.1. Atribucije i zadovoljstvo brakom

Bradbury i Fincham (1990) navode kako je prvi korak prilikom utvrđivanja važnosti atribucija za razumijevanje braka razumijevanje njihove povezanosti sa stupnjem u kojem supružnici izjavljuju da su zadovoljni vlastitim brakom. Pretpostavka od koje se polazi jest da supružnici koji su nezadovoljni vlastitim brakom, za razliku od onih koji su njime zadovoljni, atribuiraju tako da naglašavaju utjecaj negativnih događaja, te smanjuju utjecaj pozitivnih (Bradbury i Fincham, 1992). Na primjer, žena koja nije zadovoljna brakom muževo kašnjenje kući može pripisati njegovom nemaru za njezine osjećaje i nedostatku ljubavi, dok takvo isto ponašanje žena koja je zadovoljna brakom može pripisati muževim dodatnim poslovnim obavezama ili pak zastoju u prometu. Kako bi se provjerila ova pretpostavka provedena su istraživanja o prirodi atribucija za pozitivne, kao i za negativne događaje, te povezanosti atribucija sa zadovoljstvom u braku. U raznim istraživanjima u čijem je interesu bila priroda atribucija za pozitivne događaje, poput onih Holtzworth-Munroea i Jacobsona (1985) i Baucoma, Sayersa i Duhea (1989), korištene su neke od deset atribucijskih dimenzija: lokus, nestabilno nasuprot stabilnom, specifično nasuprot globalnom, namjera, nekontrolirano nasuprot kontrolirano, osobina nasuprot stanje, nenamjerno nasuprot namjerno, sebično nasuprot nesebično motivirano, prijekorno nasuprot pohvalno, stav. U početku su istraživanja polazila od opće pretpostavke da će nezadovoljstvo vezom biti povezano sa sklonošću da se podcjenjuje partnerovo pozitivno ponašanje i da se ono vidi u nepovoljnom svjetlu (Bradbury i Fincham, 1990), no s napretkom istraživačkih metoda i samog znanja o atribucijama počele su se

postavljati specifičnije hipoteze. Bradbury i Fincham (1990) naveli su neke od specifičnih hipoteza prema kojima se pretpostavlja kako će među supružnicima koji su nesretni uzrok pozitivnog ponašanja partnera biti lociran izvan partnera, da će biti nestabilan tijekom vremena, da će specifičnije prije nego globalno utjecati na bračne situacije, da će se ponašanje partnera doživjeti kao nenamjerno te s manje pozitivne i više negativne nakane, s malo kontrole za uzrok događaja, da će biti pod utjecajem privremenog stanja prije nego trajne osobine, sebično motivirano, manje pohvalno, te s manje pozitivnim stavom prema osobi kojoj je upućeno. Rezultati istraživanja neke su od ovih hipoteza u potpunosti podržali, neke tek djelomično, a neke nisu uopće. Najkonzistentniji rezultati, navode Bradbury i Fincham (1990) dobiveni su na dimenziji specifično nasuprot globalnom te je pretpostavka koja se tiče ove dimenzije u potpunosti potvrđena. Ostale pretpostavke djelomično su potvrđene ili uopće nisu potvrđene, no takvi se rezultati trebaju uzeti s oprezom, jer su mnogi od njih pod utjecajem korištene metodologije u istraživanju. Za istraživanje prirode atribucija za negativne događaje u vezama u različitim su istraživanjima, poput onih Holtzworth-Munroea i Jacobsona (1985) i Finchama, Beacha i Nelsona (1987), korištene neke od dvanaest atribucijskih dimenzija: lokus, nestabilno nasuprot stabilnom, specifično nasuprot globalnom, prijekorno nasuprot pohvalno, namjera, nekontrolirano nasuprot kontrolirano, osobina nasuprot stanje, sebično nasuprot nesebično motivirano, nenamjerno nasuprot namjerno, stav, nedostatak ljubavi kod partnera, partnerovo ponašanje. Hipoteze od kojih se polazilo prilikom istraživanja atribucija za negativne događaje povezane su zajedničkom pretpostavkom da će nezadovoljstvo brakom biti povezano sa sklonošću pripisivanja partnerova negativna ponašanja njegovim ili njezinim trajnim karakteristikama, te s kritičkim pogledom na partnera i njegovo ponašanje. Drugim riječima, uzrok negativnih događaja doživljavat će se kao internalan (ili manje eksternalan) partneru i vezi, kao stabilan tijekom vremena, s globalnim utjecajan u bračnim situacijama prije nego specifičnim utjecajem za jednu ili nekoliko takvih situacija, te povezan s partnerovim ponašanjem. Nadalje, pretpostavlja se da će se partnerovo ponašanje doživljavati kao namjerno, i to s manje pozitivnom i više negativnom nakanom, kao kontrolirano od strane partnera (ali ne i supružnika koji takvo ponašanje procjenjuje), pod utjecajem trajne osobine prije nego privremenog stanja, sebično motivirano, prijekorno, s manje pozitivnog stava i smanjenom ljubavi prema supružniku koji to ponašanje procjenjuje. Kao i rezultati istraživanja prirode atribucija za pozitivne događaje, i rezultati istraživanja prirode atribucija za negativne događaje u potpunosti su, djelomično ili uopće nisu podržavali ove pretpostavke. Također, i ovdje su najkonzistentniji rezultati, navode Bradbury i Fincham (1990), dobiveni na dimenziji specifično nasuprot globalnom, te je u potpunosti podržana pretpostavka koja se tiče ove dimenzije, ali se i

u ovim istraživanjima u obzir treba uzeti metodologija koja je mogla utjecati na dobivene rezultate. Općenito govoreći, istraživanja su pokazala kako su atribucije uistinu povezane sa zadovoljstvom brakom, no počela su se postavljati pitanja o vrsti te povezanosti. Naime, iako postoji povezanost atribucija i zadovoljstva vezom, ona nam ne govori ništa o tome da li atribucije potiču promjene u zadovoljstvu brakom ili obrnuto (Hewstone i Stroebe, 2001). Budući da je ovo pitanje teško ispitivati, navode Hewstone i Stroebe (2001), zbog etičkih problema u manipuliranju uključenih varijabli, kao i zbog činjenice da je zadovoljstvo brakom poprilično stabilno u vremenu, provedena su longitudinalna istraživanja koja su ispitala povezanost atribucija i zadovoljstva brakom. Među prvima od tih istraživanja je ono Finchama i Bradburya (1987), u kojemu kauzalne atribucije, atribucije odgovornosti i zadovoljstvo brakom kod 34 para provjeravani u dva navrata u razmaku od, prosječno, dvanaest mjeseci. Rezultati tog istraživanja pokazali su kako su atribucije, kod žena, predviđale kasnije zadovoljstvo brakom. Kod muškaraca nije pronađena takva povezanost. Također, rezultati istraživanja pokazali su kako zadovoljstvo brakom ne predviđa kasnije atribucije. U drugom, sličnom istraživanju Bradbury i Fincham (1993, prema Hewstone i Stroebe, 2001) uključeni su depresija i samopoštovanje, budući da su oba konstrukta povezana sa atribucijama i zadovoljstvom. I u ovom istraživanju rezultati su ukazali na povezanost atribucija i zadovoljstva. U vlastitom su istraživanju Senchak i Leonard (1993, prema Hewstone i Stroebe, 2001) potvrdili kako atribucije predviđaju zadovoljstvo kod žena, ali i kod muškaraca, dok obrnuta veza i dalje nije potvrđena. Ipak, kako bi se temeljitije istražila ova tema, navode Bradbury i Fincham (1990), veća se pozornost mora usmjeriti na nezavisnu procjenu oba konstrukta (atribucija i zadovoljstva brakom), stupanj u kojem se atribucije mogu promatrati kao točne percepcije bračnih događaja, različite tipove atribucija (kauzalne atribucije, atribucije odgovornosti i krivnje) i njihove dimenzije, te na primjerenije mjere atribucija.

3.2. Atribucije i ponašanje

Osim istraživanja utjecaja koji atribucije imaju na zadovoljstvo brakom, istraživači su se usmjerili i na utjecaj koji atribucije imaju na ponašanje supružnika. Opservacijska istraživanja interpersonalnog ponašanja u braku upućivala su na to da supružnici koji su nesretni u braku, u usporedbi sa sretnima, pokazuju veći stupanj negativnog ponašanja, veći reciprocitet negativnog ponašanja, te veće stupnjeve bihevioralne stereotipizacije i rigidnosti (Christensen, 1987; Weiss i Heyman, 1990, prema Bradbury, Fincham, 1992). Kako bi se provjerila povezanost između atribucija i ponašanja, umjesto opservacijskih, počela su se provoditi korelacijska istraživanja. Upravo je povezanost atribucija sa zadovoljstvom u braku upućivala, navode Bradbury i

Fincham(1990), da će atribucije koje supružnici rade za svoga partnera biti povezane s naknadim ponašanjem partnera. Kako bi provjerili ovu hipotezu, Bradbury, Fincham i Beach (1989, prema Bradbury i Fincham, 1990) proveli su istraživanje u kojem su korelirali kauzalne atribucije i atribucije odgovornosti, koje su supružnici radili za neki veliki bračni problem, s pozitivnim i negativnim ponašanjima koje su supružnici pokazivali prilikom rasprave o tom problemu. Rezultati dobiveni u njihovom istraživanju potvrdili su da su atribucije povezane s ponašanjem, pri čemu su se supružnici koji su atribuirali veću namjeru partneru u doprinosu razvoja problema češće negativno ponašali prema partneru. Također, vjerojatnost da muževi jednako uzvrate na suprugino negativno ponašanje pozitivno je korelirala sa stupnjem u kojem su oni suprugin doprinos problemu vidjeli kao namjeran, dok je takva vjerojatnost kod žena korelirala sa stupnjem u kojem su suprugov doprinos problemu vidjele kao sebično motiviran i vrijednim prijekora. Iako su rezultati ovog istraživanja potvrdili da postoji povezanost između atribucija i ponašanja, budući da se radi o korelacijskom istraživanju, ništa se nije moglo zaključiti o vrsti te povezanosti. Također, u istraživanju su istraživane atribucije koje se odnose na doprinos partnera nekom problemu, a ne specifičnim ponašanjima partnera. Zbog toga se, navode Bradbury i Fincham (1990), ne može znati jesu li ove atribucije utjecale na diskretne ponašajne obrasce, a uz to je i zanemarena činjenica da partner takvo ponašanje supružnika može vidjeti i u nekom drugom, ne samo u negativnom, svjetlu. Bradbury i Fincham (1992) proveli su dva istraživanja kako bi potvrdili vezu između atribucija i naknadnih pozitivnih i negativnih ponašanja partnera. Provodeći istraživanje, Bradbury i Fincham (1992) imali su na umu temeljnu ideju kontekstualnog modela prema kojoj se supružnici usredotočuju na ponašanje partnera i opažaju ga, pritom mu pripisujući određeno značenje, te kao funkcija toga procesiranja i faktora koju na njega utječu, oni sami pokazuju ponašajni odgovor. No, u obzir su uzeli i brojne kritike upućene tome modelu; potrebu za opažanjem ponašanja supružnika u interakciji, a ne samo putem samo-izvještaja, potrebom za mjerenjem obje i kauzalne atribucije i atribucije odgovornosti, potrebu za nalaženjem reprezentativnog uzorka te potrebu za kontrolom efekta bračnog zadovoljstva. Pretpostavili su da će ponašanje koje supružnici pokazuju u problematičnim situacijama dijelom ovisiti o atribucijama koje imaju i, iako ponašajni odgovor može primiti razne oblike (npr. raspravu o vlastitom pogledu na problem, odbijanju partnerove pozicije, iskazivanja potpore ili optimizma), očekivali su da će adaptivne ili benigne atribucije dovesti do ponašanja koja promiču rješenje problema, dok će suprotne, maladaptive atribucije dovesti do ponašanja koja će produljiti trajanje problema. Rezultati prvog istraživanja pokazali su kako su maladaptivne atribucije supružnika uistinu povezane s manje uspješnim ponašanjima za rješavanje problema, posebice kod žena. Također, navode Bradbury i Fincham (1992), dobiveni rezultati otkrili su

kako su maladaptivne atribucije odgovornosti jače povezane s ponašanjem kod žena koje su nesretne svojim brakom, nego kod onih koje su sretne. Miller i Bradbury (1995, prema Durtschi i suradnici, 2011) u sličnom su istraživanju potvrdili da, kako žene koriste više atribucija koje promiču konflikt tako postaju sve manje uspješne u rješavanju problema sa svojim muževima. Rezultatima drugog istraživanja Bradburyja i Finchama (1992) potvrđeno je da su maladaptivne atribucije povezane s većim stupnjem negativnog ponašanja i, za žene, povećanom vjerojatnosti za uzvraćanjem jednakim ponašanjem. Također, kod muževa koji su bili nesretni vlastitim brakom, maladaptivne atribucije bile su povezane sa smanjenom sklonošću da jednako uzvrate na ženino izbjegavajuće ponašanje, te povećanom sklonošću da na takvo ponašanje reagiraju vlastitim pozitivnim ponašanjem. Kod žena koje su nesretne vlastitim brakom maladaptivne su atribucije bile povezane sa sklonošću da jednako uzvrate na partnerovo negativno ponašanje. Ovi rezultati sugerirali su, navode Bradbury i Fincham (1992), kako je takav obrazac ponašanja karakterističan za one žene nesretne svojim brakom, koje uzroke bračnih problema doživljavaju kao stabilne, globalne i locirane unutar partnera i koje vjeruju da je partnerovo ponašanje koje doprinosi problemu namjerno, sebično motivirano i vrijedno prijekora. No, i rezultati ovih istraživanja trebaju se uzeti s oprezom, budući da su na rezultate mogle utjecati brojne druge varijable koje nisu bile uključene u istraživanje, kao i način provedbe istraživanja te materijali korišteni u njemu. Durtschi i suradnici (2011), nedavno su proveli istraživanje u kojem su ponovno utvrdili da atribucije koje supružnici donose za partnerovo ponašanje imaju utjecaj na naknadno ponašanje partnera. Oni su proveli longitudinalno istraživanje u kojemu su tijekom deset godina, u šest navrata, provjeravali atribucije supružnika, njihova ponašanja i kvalitetu njihova braka. Rezultati njihova istraživanja pokazali su da supružnici rade različite atribucije za ponašanje što s vremenom utječe na to kako se oni ponašaju prema partneru, te na to kako se partner ponaša prema njima, a na samom kraju i na kvalitetu braka.

3.3. Atribucije i kvaliteta braka

Proučavanje utjecaja atribucija na ponašanje supružnika otkrilo je i indirektan utjecaj atribucija na kvalitetu braka. Upravo je zbog toga, u mnogim istraživanjima, pozornost usmjerena na dublje razumijevanje tog utjecaja atribucija na kvalitetu braka. Durtschi i suradnici (2011) navode kako su atribucije koje naglašavaju utjecaj negativnih događaja u vezi i umanjuju utjecaj pozitivnih događaja povezane sa smanjenom kvalitetom veze. U istraživanju koje su proveli pružili su uvid u mehanizme kroz koje su atribucije povezane s ponašanjem, ali i kvalitetom braka. Točnije, potvrdili su da atribucije predviđaju kasnije ponašanje supružnika, te da ponašanje previđa buduću kvalitetu braka kod oba supružnika. Mcnulty i Karney (2001,

prema Graham i Conoley 2006) proveli su istraživanje čiji su rezultati ukazali kako su supružnici koji donose negativne bračne atribucije u manjoj mogućnosti održati kvalitetu braka kada su suočeni s negativnim aspektima veze. Suprotni rezultati dobiveni su za supružnike koji donose pozitivne bračne atribucije. Općenito se u istraživanjima povezanosti atribucija i kvalitete braka pretpostavlja da će negativne atribucije koje supružnici donose kada procjenjuju partnerovo ponašanje negativno utjecati na kvalitetu braka, dok će pozitivne atribucije na kvalitetu braka imati pozitivan utjecaj. Tako će, na primjer, atribuiranje odgovornosti za negativno partnerovo ponašanje (poput kasnog dolaska kući, tako da se to ponašanje vidi kao namjerno, prijekorno i sebično motivirano) vjerojatnije proizvesti konflikt, te je dokazano kako su takve situacije češće kod nesretnih partnera (Durtschi i suradnici, 2011). Odnosno, navode Durtschi i suradnici (2011), ono što se događa kognitivno, izrazit će se ponašajno, što će pak predvidjeti kasnije doživljenu kvalitetu braka. Veliku ulogu u razumijevanju utjecaja atribucija na kvalitetu braka imaju i stresni događaji s kojima se supružnici suočavaju. Graham i Conoley (2006) pretpostavili su da će parovi koji donose negativne bračne atribucije doživjeti smanjenje kvalitete braka kada budu suočeni s velikim brojem stresnih događaja, dok će parovi koji donose pozitivne bračne atribucije održati ili čak povećati kvalitetu braka kada budu suočeni s velikim brojem istih događaja. Njihove pretpostavke pokazale su se točnima, a osim toga ukazali su na to kako osim toga bračne atribucije koje supružnici donose mogu imati potencijal da njihov brak učine ranjivijima za vrijeme stresnih događaja, one mogu imati i zaštitnu ulogu, ukoliko se radi o pozitivnim atribucijama. Istraživanja atribucija i njihova utjecaja na kvalitetu, zadovoljstvo i ponašanje u braku obogatila su znanja o interpersonalnim odnosima u braku, no također su uprla put za istraživanje atribucijskih stilova ljudi u bračnim odnosima.

4. Atribucijski stilovi u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima

Među kognitivnim teorijama kojima se nastoje definirati bračni konflikti, atribucijski stil ima posebno mjesto (Baucom i Epstein 1990, prema Mahmoodabadi, Bahrami, Ahmadi, Etemadi i Zadeh, 2012). Atribucijski stil definira se kao sklonost određenom obliku kauzalnog zaključivanja u različitim situacijama i u različito vrijeme (Hewstone i Stroebe, 2001). Preciznije, atribucijski stil podrazumijeva pojedinčevo razvijanje dosljednog načina pružanja kauzalnih objašnjenja kroz različite situacije, čime se pak podrazumijeva postojanje osobnog obilježja (Feather i Tiggemann, 1984, prema Baucom, Sayers i Duhe, 1989). S obzirom da se prema navedenoj definiciji atribucijski stil može promatrati u sklopu različitih domena, prilikom istraživanja istoga, uočeno je potreba za suženjem navedene definicije. Upravo su iz toga razloga Arntz i suradnici (1985 prema Baucom i suradnici, 1989), predložili postojanje atribucijskog

stila samo u posebnim bihevioralnim domenama, što je pokrepljeno rezultatima nekoliko istraživanja koja su dosljedna s idejom da pojedinac koristi slična kauzalna objašnjenja za događaje koji se nalaze unutar slične domene (Anderson & Arnoult, 1985a, 1985b; Anderson, Horowitz, & French, 1983; Anderson et al., 1988; Metalsky, Halberstadt, & Abramson, 1987, prema Baucom i suradnici, 1989). Jedna je od takvih domena upravo bračni odnos. Kao što je prethodno spomenuto, istraživanja bračnih odnosa najčešće se bave istraživanjem atribucija koje supružnici donose, no broj istraživanja koja se bave proučavanjem atribucijskih stilova supružnika raste iz godine u godinu, te im se posljednjih nekoliko desetljeća počela pridavati sve veća pozornost. Istraživanja atribucija plodna su podloga za razvoj istraživanja atribucijskih stilova, budući da se istraživanja atribucijskih stilova supružnika velikim dijelom oslanjaju na podatke dobivene istraživanjima atribucija. Također, istraživanja atribucija i atribucijskog stila usko su povezana, jer je postajanje određenog atribucijskog stila određeno donošenjem sličnih ili istih atribucija u različitim situacijama, odnosno, navode Hewstone i Stroebe (2001), prilikom istraživanja atribucijskog stila interes se u istraživanjima premješta s prosječnih rezultata, važnih prilikom istraživanja atribucija, na varijabilitet reakcija. Taj se varijabilitet reakcija, dalje navode Hewstone i Stroebe (2001), može promatrati na dva načina: kao konzistentnost odgovaranja na čestice koje mjere istu atribucijsku dimenziju i kao konzistentnost korištenja određenih obrazaca odgovaranja na različitim atribucijskim dimenzijama.

4.1. Istraživanja atribucijskog stila

Fincham i O'Leary (1983) su već prilikom prvih istraživanja bračnih atribucija pretpostavili da atribucije ne predstavljaju isključivo odgovor na određeno ponašanje partnera, već da one mogu biti odraz određenog atribucijskog stila. Upravo je ovakvo razmišljanje otvorilo vrata za istraživanja atribucijskoga stila. U jednom od prvih istraživanja atribucijskog stila, Baucom, Bell i Duhe (1982, prema Bradbury i Fincham, 1990) dokazali su kako je atribucijski stil indikator nesretnoga braka obilježenog problemima. Rezultati istraživanja koje su proveli pokazali su da supružnici koji su sretni vlastitim brakom rade maladaptivne kauzalne atribucije za ponašanje partnera onda kada su privremeno nezadovoljni svojim brakom, dok za supružnike koji su nesretni u braku vrijede suprotno. Iz toga proizlazi da su atribucije koje donose sretni parovi specifični odgovori na ponašanje partnera, dok su atribucije koje donose nesretni parovi vremenski i situacijski dosljedne, što ih čini atribucijskim stilom. Takav atribucijski stil, pak, pridonosi razvoju bračnih problema jer konstantno negativno atribuiranje partnerova ponašanja dovodi do disfunkcionalnosti samog braka. Doherty (1982) je u sličnom istraživanju također potvrdio da negativne atribucije doprinose razvoju atribucijskog stila koji utječe na bračne

probleme, te na ponašanja supružnika prilikom rješavanja tih problema. S vremenom su i druga istraživanja navode Coop-Gordon, Friedman, Miller i Geartner (2005), poput onih Finchama i Bradburya (1993), Horneffera i Finchama (1995) i Johnsona, Karneya, Roggea i Bradburya (2001), potvrdila kako je proces negativnog procjenjivanja partnerova ponašanja pokazatelj atribucijskoga stila, koji pak prethodi razvoju bračnih problema. Iz ovakvih se istraživanja rodila pretpostavka da će atribucijski stil biti karakteristika onih parova koji su ili izrazito zadovoljni ili izrazito nezadovoljni brakom. Veliki se naglasak pri tome stavio na atribucijski stil supružnika koji su nesretni u braku jer se, upravo zbog činjenice da supružnici nesretni u braku pokazuju veću rigidnost i predvidljivost u vlastitom ponašanju od onih supružnika koji su sretni brakom (Gottam, 1979, prema Bradbury i Fincham, 1990), može pretpostaviti da će atribucijski stil biti više njihova karakteristika. Baucom i suradnici (1989) proveli su istraživanje u kojem su dokazali da je gore navedena tvrdnja istinita, odnosno da su nesretni supružnici posebno skloni koristiti atribucijski stil pri objašnjavanju ponašanja svoga partnera. Rezultati njihova istraživanja pokazali su kako atribucije supružnika, općenito više variraju od situacije do situacije za pozitivna ponašanja partnera, nego za negativna ponašanja. Upravo je to veće variranje u atribucijama za različite situacije u braku, bile one pozitivne ili negativne, pozitivno povezano sa prilagodbom u vezi i negativno sa razvojem atribucijskog stila. Budući da su nesretni supružnici posebno skloni razvoju određenog načina objašnjenja ponašanja svoga partnera (posebice negativnog ponašanja), te takvo objašnjenje koriste u širokom kontekstu, oni pospješuju razvoj atribucijskog stila koji negativno utječe na njihov brak. Također, s obzirom da korištenje takvog atribucijskog stila reflektira uporabu nepromišljenih, prenaučenih objašnjenja za negativno ponašanje partnera, odnos između zadovoljstva i prirode atribucija snažniji je kod onih supružnika koji imaju dosljedniji atribucijski stil (Bradbury i Fincham, 1990). Gledajući rezultate brojnih istraživanja moglo bi se zaključiti da je atribucijski stil karakteristika onih parova koji imaju neuspješan i nezadovoljavajući bračni odnos, no vraćanjem na pretpostavku prema kojoj je atribucijski stil karakteristika supružnika koji su ili izrazito zadovoljni ili izrazito nezadovoljni vlastitim brakom, iste rezultate moglo bi se doživjeti nepotpunima. Ipak, ovakva zabuna potpuno je opravdana budući da se većina istraživanja usmjerava na nesretne parove nezadovoljne svojim brakom, kako bi se pronašli načini za rješavanjem njihovih problema. No to ne umanjuje važnost mogućnosti da atribucijski stil može biti povezan i s povećanjem zadovoljstva supružnika vlastitim brakom, a samim time i uspješnosti bračnog odnosa. Glodberg i Goldberg (2008, prema Mahmoodabadi i suradnici, 2012) su u istraživanju utvrdili kako parovi u uspješnim bračnim vezama naglašavaju pozitivna ponašanja svojih supružnika, odnosno, ne obraćaju pažnju na njihova, moguća, negativna ponašanja. Zapravo, kod uspješnih i zadovoljnih

parova atribucijski stil ima zaštitnu funkciju u vezi, stoga mnogi socijalni psiholozi, kao i bračni terapeuti teže uputiti neuspješne parove u mijenjanje vlastitog atribucijskog stila.

4.2. Primjena atribucijskog stila u bračnoj terapiji

Istraživanja atribucija i atribucijskih problema rađena s ciljem njihova razumijevanja u svrhu nalaženja učinkovitog načina rješavanja brojnih bračnih problema supružnika. Kako bi uspješno riješili svoje probleme, supružnici se mogu odlučiti na bračnu terapiju. Tamo oni uče pravilne načine nošenja s problemima, efektivnu međusobnu komunikaciju i druge tehnike koje im pomažu unaprijediti i učvrstiti vezu. Čest je slučaj da na bračnu terapiju dolaze supružnici koji su doživjeli prevaru kako bi se lakše nosili s tom situacijom te pronašli način da oproste svome partneru, ne isključivo zbog uspostavljanja nove veze sa partnerom, već zbog osjećaja mira kod njih samih. Iako se znanstvenici još uvijek ne slažu oko definicije konstrukta oprosta, većini definicija jednaka je ideja promjene u kojoj se motivacija za osvetom i izbjegavanjem osobe koja je "zgriješila" smanjuje , a povećava se motivacija za prosocijalnim djelovanjem (Fincham, Paleri i Regalla, 2002). Bradbury i Fincham (1992) utvrdili su da su atribucije za nevjeru koje promiču konflikte više vode ponašanjima koja su destruktivna za vezu, poput razvoda, dok benigne atribucije vode ponašanjima koju su konstruktivna za vezu, poput pomirbe. Prema tome, atribucije koje promiču konflikte inhibiraju proces oprosta. Dosljednost atribucija koje promiču konflikte utječe na stvaranje atribucijskog stila, što još više pogoduje razvoju ponašanja koja su destruktivna za vezu. Na bračnu terapiju dolaze i supružnici koji nisu doživjeli prijevaru, ali koji se osjećaju povrijeđenima te svoga partnera smatraju krivim za to stanje. Fennel je (1993, prema Fincham, Hall i Beach 2005) utvrdio da voljnost za opraštanjem od strane supružnika igra enormnu ulogu u doprinosu trajanju braka i zadovoljstvu brakom. Takva voljnost za oprostom biti će manja kod supružnika koji imaju negativan atribucijski stil. Atribucije i atribucijski stil, osim na oprost imaju utjecaja i na nasilje u braku. S obzirom da je nasilno ponašanje nezakonito i često kažnjavano, oni koji su skloni takvom ponašanju često su skloni i korištenju atribucija kako bi to isto ponašanje opravdali. Upravo to upućuje na snažnu vezu između atribucija, atribucijskoga stila i nasilja. Kako je nasilje sve osvještеniji problem u vezama, bračnim terapijama nastoji se, ukoliko je moguće, utjecati na ponašanje supružnika prije nego uopće dođe do nasilnih činova. Holwotz Monroe i Hutchinson (1993, prema Fincham, Bradbury, Arias, Byrne i Karney, 1997) napravili su istraživanje sa tri skupine muževa (nasilni i s bračnim teškoćama, nenasilni i s bračnim teškoćama, te nenasilni bez bračnih teškoća) te su utvrdili kako nasilni supruzi vjerojatnije atribuiraju krivnju, negativnu namjeru i sebičnu motivaciju svojim ženama. Takvim konstantnim atribuiranjem supruzi razvijaju određeni

atribucijski stil što dovodi do nasilnog ponašanja koje se događa gotovo bez razmišljanja. Ispravljanjem takvog atribucijskog stila i osvještavanjem osobe o donošenju dosljednih atribucija, moglo bi se utjecati na pojavu nasilja. Ovisno o preferencijama i obrazovanju bračnih terapeuta, supružnici na terapiji, navode Fincham i Bradbury (1987), mogu osvijestiti atribucije koje donose, i atribucijski stil, ukoliko su ga razvili, kako bi ih pokušali promijeniti u svrhu poboljšanja vlastitog odnosa. U novijem su istraživanju Mahmoodabadi i suradnici (2012) proučavali efekte mijenjanja atribucijskog stila. U hipotezama istraživanja pretpostavili su da će mijenjanje atribucijskog stila kod parova koji su podnijeli zahtjeve za razvodom dovesti do poboljšanja; 1) njihovih uloga, 2) međusobne komunikacije, 3) rješavanja problema, 4) afektivnog reagiranja, 5) afektivne uključenosti i 6) kontrole ponašanja. Rezultati su istraživanja pokazali da se integriranim oblikom mijenjanja atribucijskoga stila uistinu može poboljšati obiteljsko funkcioniranje parova koji su podnijeli zahtjev za razvodom. Bradbury i Fincham (1990, prema Mahmoodabadi i suradnici, 2012) u svome su istraživanju dobili slične rezultate za efekte koje je mijenjanje atribucija imalo na opće obiteljsko funkcioniranje parova. Ovakvi ohrabrujući rezultati utjecali su na unaprjeđenje bračne terapije, ali i na nova istraživanja koja su se usmjerila na otkrivanje procesa pomoću kojih se dolazi do promjene samog atribucijskog stila. Fincham i Betch (1999, prema Mahmoodabadi i suradnici, 2012) utvrdili su da zadovoljstvo parova može promijeniti njihove atribucije, što je prvi korak u mijenjanju njihova atribucijskoga stila. Brojna se još istraživanja trebaju provesti kako se bi se otkrili detalji u procesu mijenjanja atribucijskoga stila. Za sada na bračnim terapeutima ostaje da pokušaju utjecati na vezu atribucija i zadovoljstva supružnika te uporabi raznih tehnika kojima bi im pomogli u rješavanju problema te u poboljšanju njihova odnosa.

5. Zaključak

Općenito možemo zaključiti, na temelju navedenih istraživanja, kako je najvažnija razlika u atribucijama i atribucijskim stilovima supružnika u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima, način na koji ih oni koriste. Uistinu, rezultati svih navedenih istraživanja pokazuju da će dosljednim korištenjem maladaptivnih atribucija supružnici biti skloni razvoju negativnog atribucijskog stila, a to će zauzvrat negativno utjecati na njihovo zadovoljstvo u braku, njihovo ponašanje, kvalitetu braka, voljnost za oprostom, te pozitivno utjecati na razvoj nasilja. Suprotno tomu dogodit će se supružnicima koje karakterizira dosljedno korištenje adaptivnih atribucija te će oni time ojačati svoju vezu i zaštiti je od utjecaja raznih problema i teškoća. Ipak, prilikom osvrtanja na ove rezultate treba se osvrnuti i na nedostatke te metodološke poteškoće koje su na njih mogle utjecati. Prvi i ujedno jedan od istaknutijih nedostataka je nekonzistentnost u odabiru

dimenzija za pojedine tipove atribucija. Činjenica je da unatoč desetljećima istraživanja atribucija, bazične dimenzije kauzalnih atribucija te atribucija odgovornosti i krivnje još uvijek nisu konzistentne u svim istraživanjima. U jednu je ruku to i opravdano, budući da istraživači još uvijek u potpunosti ne mogu razlučiti granice pojedinih tipova atribucija, no upravo zbog toga bi se istraživanja trebala usmjeriti na otkrivanje razlika među tipovima atribucija, a samim time i na otkrivanje njihovih bazičnih dimenzija. Sljedeći nedostatci na koje treba obratiti pozornost odnose se na sam izbor sudionika u istraživanju kao i na izbor podražaja i upitnika, koji su sudionicima prezentirani. Naime, iako su se istraživanja atribucija i atribucijskoga stila većinom usmjerila na istraživanje razlika među supružnicima u uspješnim i neuspješnim bračnim odnosima, često su sudionici takvih istraživanja bili isključivo parovi u uspješnim bračnim odnosima. Samo neka od takvih istraživanja su ona Bradburyja i Finchama (1992), Finchama i suradnika (2002) te Durtschija i suradnika (2011). Nadalje, sudionicima u istraživanjima, od kojih su samo neka ona Dohertyja (1982) te Finchama i suradnika (2002), rijetko budu prikazivani problemi koji se tiču njih samih, već ih se zamoli procjena partnerova ponašanja za razne hipotetske probleme. Upravo takav izbor sudionika i materijala u istraživanjima uvelike utječe na rezultate dobivene njima, no on je ujedno i najprikladniji ako se u obzir uzimaju brojni etički problemi s kojim se istraživači mogu susresti prilikom provođenja istraživanja. Upravo su etički problemi jedan od ograničavajućih faktora zbog kojega su istraživanja atribucija i atribucijskoga stila uglavnom korelacijske prirode. S obzirom da bi bilo neetički manipulirati problemima s kojima se supružnici susreću kako bi se otkrilo kako atribucije i atribucijski stilovi utječu na pojedine aspekte braka, koristi se korelacijski pristup, a bilo bi izuzetno korisno povećati broj longitudinalnih istraživanja koja bi mogla dati uvid u uzročno-posljedične odnose. Pomoću korelacijskog pristupa, doznaju se informacije o povezanosti atribucija i atribucijskoga stila s određenim aspektima braka, no ne i informacije o njihovoj uzročno-posljedičnoj vezi. Vjerojatno će se buduća istraživanja nastojati usmjeriti na otkrivanje utjecaja koji atribucije i atribucijski stil imaju na uspješne i neuspješne bračne odnose, no sada prvenstveno treba težiti otkrivanju jasnih granica među tipovima atribucija, kako bi se unaprijedila sama teorija, a time i primjena atribucija i atribucijskoga stila u rješavanju bračnih problema. Na umu moramo imati i činjenicu da se svakim danom provode sve novija i naprednija istraživanja te da su istraživanja atribucijskog stila, za razliku od istraživanja atribucija, još uvijek na vrhu sante leda, te će se, nesumnjivo, s vremenom doći do novih važnih spoznaja koje će produbiti kako naše razumijevanje atribucija, tako i razumijevanje atribucijskog stila.

Literatura

Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija (4. izdanje)*. Zagreb: MATE.

Baucom, D. H., Sayers, S. L., Duhe, A, (1989). Attributional style and Attributional Patterns Among Married Cuoples. *Journal of Personality and Social Psychology, 56*, 596-607.

Bradbury, T. N. i Fincham, F. D. (1990). Attributions in Marriage: Review and Critique. *Psychological Bulletin, 107*, 3-33.

Bradbury, T. N. i Fincham, F. D. (1992). Attributions and Behavior in Marital Interaction. *Journal of Personality and Social Psychology, 63*, 613-628.

Coop-Gordon C., Friedman M. A., Miller, I. W. i Geartner L. (2005). Marital Attributions as Moderators of tihe Marital Discord-Depression Link. *Journal of Social and Clinical Psychology, 24*, 876-893.

Doherty, W. J. (1982). Attributional Style and Negative Problem Solving in Marriage. *Family Relations, 31*, 201-205.

Durtschi, J. A., Fincham, F. D., Cui, M., Lorenz, F. O. i Conger R. D. (2011). Dyadic Processes in Early Marriage: Attributions, Behavior and Marital Quality. *Family Relations, 60*, 421-434.

Fincham, F. D., Beach, S. R. i Nelson, G. (1987). Attribution processes in distressed and nondistressed couples: 3. Causal and responsibility attributions for spouse behavior. *Cognitive Therapy and Research, 11*, 71-86.

Fincham, F. D. i Bradbury, T. N (1987). The Impact of Attributions in Marriage: A Longitudinal Analysis. *Journal of Personality and Social Psychology, 53*, 510-517.

Fincham, F. D., Bradbury, T. N., Arias, I., Byrne, C. A. i Karney, B. R. (1997). Marital Violence, Marital Distress, and Attributions. *Journal of Family Psychology, 11*, 367-372.

Fincham, F. D., Hall, J. H. i Beach, S. R. H. (2005). 'Til lack of forgiveness doth us part: Forgiveness in mariage. U E. L. Worthington (Ed.), *Handbook of forgiveness* (str. 207-226). New York: Routledge.

Fincham, F. D. i O'Leary, D. K. (1983). Causal Inferences for Spouse Behavior in Maritally Distressed and Nondistressed Couples. *Journal of Social and Clinical Psychology, 1*, 42-57.

Fincham, F. D., Paleari G. F. i Regalia C. (2002). Forgiveness in marriage: The role of relationship quality, attributions and empathy. *Personal Relationships, 9*, 27-37.

Fletcher, G. J. O. (2002). *The New Science of Intimate Relationships*. Malden: Blackwell Publishers Inc.

Graham, J. M. i Conoley, C. W. (2006). The role of marital attributions in tihe relationship between life stressors and marital quality. *Personal Relationships, 13*, 231-241.

Hewstone, M. i Stroebe, W. (2001). *Uvod u socijalnu psihologiju: Europske perspektive*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Holtzworth-Munroe, A. i Jacobson, N. S. (1985). Causal attributions of married couples: When do they search for causes? What do they conclude when they do? *Journal of Personality and Social Psychology, 48*, 1398-1412.

Kreider R. M. i Fields, J. M. (2001). Number, timing, and duration of marriages and divorces: Fall 1996. U *Current Population Reports* (str.70-80). Washington, DC: U.S. Census Bureau.

Mahmoodabadi, H. Z., Bahrami, F., Ahmadi, A., Etemadi, O. i Zadeh, M. S. F. (2012). The Effectiveness of Retraining Attribution Styles (Cognitive Therapy) on Dimensions of Family Functioning in Divorce Applicant Couples. *International Journal of Psychology Studies, 4*, 257-263.